

Hlôšková, Hana

PhDr. Viera Gašparíková, DrSc. sa dožila významného životného jubilea

Slavica litteraria. 2018, vol. 21, iss. 2, pp. 111-113

ISSN 1212-1509 (print); ISSN 2336-4491 (online)

Stable URL (DOI): <https://doi.org/10.5817/SL2018-2-10>

Stable URL (handle): <https://hdl.handle.net/11222.digilib/138605>

Access Date: 01. 12. 2024

Version: 20220831

Terms of use: Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University provides access to digitized documents strictly for personal use, unless otherwise specified.

PhDr. Viera Gašparíková, DrSc. sa dožila významného životného jubilea

Hana Hlôšková (Bratislava)

Významná slovenská folkloristka, Viera Gašparíková, spojila celý svoj odborný život s tradičnou ľudovou slovesnosťou. Koncom mája sa s ňou pri príležitosti jej 90. narodenín jej kolegyne a kolegovia stretli na pracovnom seminári a na spoločenskom posedení. Jubilantka sa dožila jubilea v plnej duševnej sviežosti, a tak ani veľmi neprekvapila prítomných, keď predniesla odborný referát. Aká bola púť jubilantky za poznávaním ľudovej prózy – jej tém, žánrov, nositeľov a života?

Viera Gašparíková sa narodila 15. 4. 1928 v Martine v učiteľskej rodine s tromi deťmi. Po maturite na gymnáziu sa zapísala na Filozofickú fakultu Univerzity Komenského (v tom čase Slovenská univerzita) v Bratislave, kde študovala slovenský jazyk a literatúru, francúzsky jazyk a literatúru a národopis, ktorý sa vtedy prednášal v rámci Katedry histórie a archeológie.

Jej záujem o literatúru a národopis sa začal formovať už počas gymnaziálneho štúdia v Martine najmä pôsobením v Samovzdelávacom krúžku a pod vplyvom profesorov, z ktorých niektorí začali pôsobiť čoskoro na bratislavskej univerzite (R. Bednárík, R. Brtáň). Vysokoškolské štúdiá ukončila v roku 1952 doktorátom filozofie (PhDr.). Hoci už počas štúdia pracovala ako asistentka na katedre národopisu, nebolo jej dopriate tam aj naďalej pôsobiť. V rokoch 1953–1956 pracovala ako redaktorka v časopise *Život* a ako šéfredaktorka časopisu *Výtvarný život*.

Po nástupe do Národopisného ústavu SAV v roku 1956 bola vyslaná na aspirantské štúdium na Katedru etnografie a folkloristiky Filozofickej fakulty Univerzity Karlovej v Prahe, aby sa po jeho ukončení venovala problematike ľudovej prózy. Hodnosť kandidáta vied (CSc.) získala v roku 1960 na základe práce *Zbojník Michal Vdovec v histórii a folklóre gemerského ľudu*. V polovici šesťdesiatych rokov ju vedenie Národopisného ústavu SAV poverilo spracovať vedecko-porovnávacie komentáre k edícii *Slovenské ľudové rozprávky*, avšak vtedajšia klíma nebola priaznivo naklonená klasickým spracovaniam – edícia, kompletne pripravená do tlače, bola uložená do archívu Slovenskej akadémie vied. Preto sa V. Gašparíková venovala riešeniu iných, v tom čase aktuálnych tém slovenskej folkloristiky. Vo svojej terénnej a teoretickej práci sa venovala niekoľkým ústredným témam. Predovšetkým je to štúdium tematiky odboja v prozaickom folklóre na Slovensku, zbieranie a štúdium slovenskej ľudovej prózy, intenzívne spojené so systematickou porovnávacou a katalogizačnou prácou a v širšom medzinárodnom, predovšetkým však slovanskom kontexte. Venovala sa problematike ľudovej prózy v jej širokých súvislostiach textologických, žánrových či klasifikačných a syntetizujúc svoje poznatky z početných

terénnych výskumov dospievala ku komparatívnym záverom v širších interregionálnych a medzietnických súvislostiach.

V. Gašparíková poznanie problematiky sociálnej revolty v 18. storočí rozšírila poznatkami o historicky ďalšej etape – o súmraku zbojníctva na Slovensku v 19. storočí. Jeho obrazu v prozaickom folklóre sa venovala v prácach *Zbojník Michal Vdovec v histórii a folklóre gemerského ľudu* (1964), *Zbojník Mišo Vdovčík* (1966), *Zbojnícki dar* (1976), *Povesti o zbojníkoch zo slovenských a poľských Tatier* (1979). Antológia *Jánošík*, ktorá vyšla v roku 1988, je komplexným obrazom zbojníckej tradície v národných kultúrach Čechov a Slovákov. V rámci širšieho porovnávacieho štúdia V. Gašparíková metodologicky, organizačne i editorsky prispela v medzinárodnej spolupráci k vydaniu medzinárodnej syntézy o folklórnych tradíciách v Karpatoch, ktorá vyšla v rusko-anglickej verzii pod názvom *Heroes or Bandits? – Geroj ili zbojnik?* (2002).

Logickým nadviazaním na výsledky štúdia ľudových odbojových tradícií bol i výskum folklórneho stvárnenia udalostí Slovenského národného povstania a početné štúdie o obraze hrdinu protifašistického odboja, o vzťahu historickej skutočnosti a jej folklórnej interpretácie.

Početné štúdie venovala poetike jednotlivých prozaických žánrov, dejinám folkloristiky, pričom svoje poznatky syntetizovala v publikácii *Slovenská ľudová próza a jej súčasné vývinové tendencie* (1986), vydané v roku 1988 aj v zahraničí v maďarskom jazyku.

Špecifické povahové vlastnosti ju predurčili na jedno z klasických odvetví folkloristiky – na klasifikáciu a katalogizáciu ľudovej prózy. Výsledkom je *Katalóg slovenskej ľudovej prózy I–II* (1991–1992).

O dôvernej znalosti celého spektra žánrov tradičnej prózy svedčia aj monografie jednotlivých žánrov – publikačne sprístupnila humoristické rozprávania v publikácii *Ostrovtipné príbehy a veľké cigánstva a žarty* (1980), čarovné rozprávky *Zlatá podkova, zlaté pero, zlatý vlas I–II* (1984–1985). Viera Gašparíková dlhodobou prácou nad textovým spracovaním, vedecko-porovnávacími komentármi a štúdiou zhodnotila v edícii *Slovenské ľudové rozprávky I–III* (1993, 2001, 2004) rozprávačský fond, ktorý v rámci terénnych výskumov zaznamenali v medzivojnovom období študenti Slovanského seminára pod vedením prof. F. Wollmana. Takto zameraná je aj publikácia *Slowakische Volksmärchen*, ktorá vyšla v Nemecku v roku 2000.

Vo svojej komparatívne zameranej práci sa sústredila predovšetkým na medzislovenské vzťahy v knihe *Spievajúca lipka. Rozprávky západných Slovanov* (1972) a svoje poznatky prezentovala od roku 1963 vo viacerých štúdiách a referátoch na Medzinárodných zjazdoch slavistov (Sofia, Praha, Varšava, Záhreb, Kyjev, Bratislava, Krakov, Lubľana). V roku 1989 bola jednou z iniciátoriek vzniku a aktívnou členkou redakčného kolektívu Medzinárodného informačného bulletinu Slavistická folkloristika, ktorý je informačným fórom Komisie slovanského folklóru pri Medzinárodnom komitáte slavistov.

V. Gašparíková takmer pol storočia pracovala v Národopisnom ústave SAV (dnes Ústav etnológie SAV), a to od roku 1956–1993 ako určitý čas vedúca oddelenia duchovnej kultúry, vedúca vedecká pracovníčka, redaktorka časopisu Slovenský národopis, edičná referentka a i. Na poli slavistického štúdia sa angažovala ako podpredsedníčka Slovenského komitátu slavistov, ešte stále ako členka výboru. Je členkou domácich a medzinárodných

vedeckých spoločností (Polskie Towarzystwo Ludoznawcze, International Society for Folk Narrative Research, Société Internationale d'Ethnologie et de Folklore). Z mnohých ocenen , ktorým bol vyzdvihnut  jej kultúrny, vedeck  a organiza n  prínos, uvedme  estn  plaketu Medzinárodného komit tu slavistov v Kyjeve,  estn  diplom za prácu v slavistickom bádaní v Lublance a v roku 1988 Slovensk  akadémia vied jej udelila zlat  plaketu Ludovíta  t ra za zasluchy v spoločenských vedách. Naposledy jej Medzin rodn  jury pre rozprávky v októbri 2008 udelila najvyššie ocenenie Európsku cenu za rozprávky (Europäische M rchenpreis) v nemeckom Volkachu za prítomnosti najv znamnej ch bádateľov rozprávok z celého sveta.

Aj v období po odchode do dôchodku V. Gašparíková aktívne pracovala na viacerých odborných problémoch, venovala sa doktorandk m, oponovala doktorandsk  práce a k problematike tradičnej prózy vystupovala v médiách.

V budúcom roku uplynie už tridsať rokov odvtedy, ako na moravskej strane v zast pen  O. Sirov tkom (Brno) a na slovenskej strane v zast pen  V. Gašpar kovou (Bratislava) vznikla iniciatíva vydávať medzin rodn  informa n  bulletin, ktor  by reflektoval dianie v slavisticky zameranej folkloristike. Bulletin vychádzal pravidelne k času konania medzinárodných zjazdov slavistov, tiež však ako občasník v období medzi jednotlivými zjazdmi. Aj k 16. Medzinárodnému zjazdu slavistov, ktor  sa konal v Belehrade v Srbsku v dňoch 20. – 27. 8. 2018, redakcia medzinárodného bulletinu Slavistick  folkloristika vydala číslo, ktor  reflektuje prácu a výsledky slavisticky orientovaného bádania vo folkloristike v širšom stredoeurópskom rámci. Belehrad bol určite vynikajúcim hostiteľom odborného i kolegi lného stretnutia slavistov z celého sveta. Účastníci – folkloristi iste prijali v Medzinárodnej komisii slovanského folklóru pri Medzinárodnom komitáte slavistov do budúceho obdobia plány, nadvia uc a rozvin c ciele, ktoré do vienka Medzinárodnému informačnému bulletinu Slavistick  folkloristika vp sali jeho zakladatelia. Bol by to zmyslupn  kolegiálny dar V. Gašpar kovej k jej životnému jubileu!

doc. PhDr. Hana Hlôšková, CSc.

Katedra etnológie a muzeológie

Filozofick  fakulta, Univerzita Komenského

Gondova 2, 814 99 Bratislava, Slovensko

anna.hloskova@uniba.sk

